

Takaoven kautta ultraäänen maailmaan

Echography in anesthesiology, intensive care and emergency medicine: A beginners guide. Frédéric Greco, Springer Verlag France, Paris 2010, ISBN 978-2-8178-0015-8, 73,90 €.

Tulevaisuudessa kaikki anesthesiologiaan ja tehohoitoon erikoistuvat lääkärit joutuvat tutustumaan ultraäänen käyttöön ainakin jossakin uransa vaiheessa. Klassisia kirjoja aiheesta löytyy tietenkin radiologian klinikan hyllyistä, ja myös kardiologeilla on tarjolla eri vaihtoehtoja eri kielillä. Viime vuosien aikana on ilmestynyt joitakin uusia teoksia, jotka soveltuvat nimenomaan omalle erikoisalallemme. Useimmat näistä käsittelevät joko puudutuksia tai sydänechografiaa. Esiteltävä kirja puhuttelee sekä anestesia- että teholääkäriä, jolla ei ole aiempaa kosketusta ultraääneen.

Frédéric Greco työskentelee teholääkärinä Montpellierin yliopistollisessa sairaalassa. Alkuteos ”Échographie en anesthésiologie et en médecine d’urgence” (Sauramps Médical, 2008, ISBN: 978-2-84023-556-9, 30 € sic!) onkin kirjoitettu ranskan kielellä. Kirjan 91 sivuun mahtuu esipuheen jälkeen yhdeksän lukua, ja kirjoittaja ottaa lukijan mukaan mielenkiintoiselle matkalle ultraäänen maailmaan hyvin individualistisella tavalla ja heti alussa tulee varoitus: ”...this book only pretends to show you what is simple”. Kirjassa Greco kertoo ensimmäisistä kokemuksistaan ultraäänestä ja tarina etenee sen mukaan kuin kirjoittaja itsekin kehittyi alalla. Lopussa noin viidesosa teoksesta käsittelee oppimismetodisia näkökulmia.

Ensimmäisessä luvussa esitellään pähkinänkuoressa ultraäänen teoreettisia fysikaalisia perustietoja, eri antureiden ominaisuuksia ja artefaktoja. Nämä ovat rajoittuneet käytännön kannalta tärkeimpiin tietoihin, mutta tiedot ovat siinä mielessä kattavia. Luvussa ”The doctor in front of the machine” käsitellään ultraäänilaitteen ”knoppologiaa”, eli eri nappuloiden tarkoitusta ja käyttöä, kuvanlaadun optimointia sekä antureiden ja eri moodien käyttöä. Samassa kappaleessa välittyy kuitenkin

jo perustietoa hermojen ja isojen suonien tunnistamisesta.

”The doctor and the machine in front of the patient” on kirjan ydin. Tässä luvussa opetetaan lukijaa suunnistamaan 2-D kuvassa, nimenomaan abdominaali-alueella. Askel kerrallaan valmistellaan lukijaa suorittamaan viisiosainen screening-tutkimus (”crash program”), joka sisältää tärkeimmät vatsa-alueen elimet ja näiden ympäristön, myös aortan ja vena cavan.

”The doctor, the machine, and the patient in front of the screen” -luvussa käydään hyvin epäjärjestelmällisesti ultraäänen eri käyttötarkoituksia läpi. Tätä varten kirjoittaja esittelee 14 lyhyttä potilastapausta päivystystilanteista, joissa diagnoosi tai toimenpiteitä tehdään nimenomaan ultraäänien avulla. Tutkimuksen kohteina ovat vatsa-alueen elimien ja -suonien lisäksi sydän, keuhkot ja pleura. Myös ultraääniavustettua kanylointia opetetaan. Oppimismetodisessa osassa käsitellään ultraäänen käyttöä päivystyspoliklinikalla ja valaistaan FAST-protokollan kulmakiviä. Luvussa ”Self-training procedure” esitellään vielä menetelmää, jolla lukija pystyy oppimaan ja harjoittelemaan itse FAST-protokollan käyttöä.

Kirjan sisällysluetteloä katsoessaan huomaa heti teoksen persoonallisuuden. Kirja kannattaa ehdottomasti lukea alusta loppuun, ainakin ensimmäisellä kerralla. Kirjoittajalla on koko ajan pilkettä silmissä, mutta itse asia esitellään kuitenkin selkeästi ymmärrettävällä kielellä. Tästä syystä kirja on hyvin helppolukuinen. Kuvien valinta on sopeva ja laatu on hyvä. Kuvatekstitkin ovat selkeitä. Kirja on ensimmäinen painos, joten ainakin tässä englanninkielisessä versiosta löytyy joitakin kirjoitusvirheitä. Parilta viimeisiltä sivulta on joitakin rivejä hävinnyt, mutta kuitenkin ilman että ymmärrettävyys olisi kärsinyt. Henkilökohtaisesti

olisin kaivanut enemmän sisältöä echokardiografian osalta. Sydänprojektiota käsitellään tässä kirjassa vain vatsa-anturia käyttäen subkostaalisen ikkunan kautta ja aihe ”Focused heart echo” jäi valitettavasti mainitsematta.

Tämä ultraääniopas on ainutlaatuinen kirja. Lukija, joka etsii systemaattista, kattavaa katsausta erikoisalamme kaikista ultraäänien salaisuuksista, joutuu pettymään. Sen sijaan kirjoittaja ottaa aloittelijan mukaan jännittävälle matkalle, jonka varrella tämä tutustuu ultraäänien eri käytötarkoituksiin, ja ennen kaikkea – ja se on ehkä tämän kirjan varsinainen tarkoitus – motivoi ja kannustaa häntä ottamaan ultraäänikoneen ja -an-

turin mukaan matkaan. Ennen sitä tietenkin täytyy opiskella, mutta vain ”practice makes perfect”. Kirja on hyvin suositeltava ainakin kaikille, joille ultraäänien käyttö on täysin vieras asia. □

Bodo Wagner

anestesiologian ja tehohoidon erikoislääkäri
Keski-Suomen keskussairaala
bodo.wagner[a]ksshp.fi

Tekstin tarkistus

Timo Kontula

erikoistuva lääkäri, anestesiologia ja tehohoito
Keski-Suomen keskussairaala

CFS:n ja fibromyalgian hoito

Haavisto Maija, CFS:n ja fibromyalgian hoito. Kustantaja oy Finlectura Ab, Helsinki 2010

Fibromyalgiaa sairastavia potilaita tapaa tuosta. Sen sijaan chronic fatigue syndrome eli CFS:n merkitys piti selvittää terveystoimittajasta. Aikakauskirja Duodecim julkaisi vuonna 2006 artikkelin, jonka mukaan krooniselle väsymysoireyhtymälle ei ole määritelty tyypillisiä kliinisiä löydöksiä. Oireyhtymän diagnostiikka perustuu pitkälti anamneesiin. Laboratoriodiagnostiikasta ei juuri ole hyötyä. Keskeisinä löydöksinä ovat yli kuusi kuukautta kestänyt väsymys ja potilaan toimintakyvyn merkittävä aleneminen. Etiologisia tutkimuksia on tehty useilla alueilla, mm immunologian, infektiosairauksien, neuroendokrinologian ja psykiatrian alueilla. Tästä huolimatta taudin etiologia ja patofysiologia ovat edelleen epäselviä. Hoito tähtää oireiden lievitykseen. CFS:n ja fibromyalgian hoidosta kertovan kirjan kirjoittaja on toimittaja, joka kärsii itse CFS-oireista. Kirjoittaja ylläpitää CFS-verkko nimistä sivustoa osoitteessa cfs.gehennom.org. Sivustolta voi tutustua myös kirjoittajan omaan tarinaan.

Teoksen nimi on harhaanjohtava, sillä esipuhetta ja johdantoa lukuun ottamatta se sisältää erittäin ennakkoluulottomasti kootun luettelon lääkeaineista. Lääkkeettömiä hoitomuotoja teos ei esitele, vaikka ne olennaisesti liittyisivät otsikon alle. Jokaisen lääkkeen kohdalla on tiivistelmä vaikutusmekanismista ja kooste julkaistuista tutkimuksista tai tapausselostuksista liittyen fibromyalgian tai kroonisen väsymysoireyhtymän hoitoon.

Mukaan on otettu kipulääkärille tuttuun psykoosi-, masennus- ja epilepsialääkkeiden lisäksi lähes kaikki muutkin lääkeaineryhmät aina rokotteita myöten. Lääkkeiden mahdollisia haittoja ei juuri käsitellä.

Viitteet ovat numeroituina tekstissä ja lähteet lääkeaineryhmien lopussa. Kirjan asiasisältöä ei ole lääketieteellisesti tarkistettu ja tämä onkin suuri puute lääkärilukijalle.

Mittavan julkaisumäärän laadun kritisointi jää lukijalle. Tämä lienee ollut tietoinen valinta. Kirjan tavoitteena vaikuttaisi olevan näistä sairauksista laadittujen artikkelien esittely. Kirjoittaja toivoo lääkäreiden tutustuvan näihin Suomessa huonosti tunnettuihin aiheisiin. Teos on tervetullut, mutta vaatii lukijaltaan terveen kriittistä mieltä ja suhteellisuuden tajua. Pidän teosta virkistävänä innoittajana, joka kannustaa etsimään tutkimuksia näistä sairauksista tarkempaa arviointia varten. Toimenkin näkökulma tulee väistämättä mieleen. Ehkäpä kirja poistaa myös potilaiden ennakkoluuloja yleisesti kivunhoitoon käyttämiämme lääkkeitä kohtaan. Suosittelen teoksen selailua kipupotilaiden kanssa työskenteleville lääkäreille näkövinkkelin laajentamiseksi. □

Terhi Puhto

erikoistuva lääkäri, Oulun yliopistollinen sairaala,
anestesiologian ja tehohoidon klinikka
terhi.puhto[a]ppshp.fi